

Розділ XXV

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ТА СІМЕЙНОГО ПРАВА

ХАРИТОНОВ Є. О.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідуючий кафедри цивільного права, доктор юридичних наук, професор

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОЇ АДАПТАЦІЇ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРАГНЕНЬ УКРАЇНИ

Після підписання угоди про асоціацію з ЄС Україна має підтвердити свою відданість європейським цінностям, одним з найважливіших поміж яких є приватне право.

Відтак актуалізувалася проблема гармонізації українського та європейського права. І хоча питанням приведення вітчизняного законодавства у відповідність до європейських стандартів було присвячено чимало наукових розвідок, але значна кількість питань у цій галузі залишаються невирішеною. Варто зауважити, що такий стан речей має досить свою досить тривалу історію. Ще десять років тому О.К. Вишняков, досліджуючи проблеми правового забезпечення зовнішньоекономічної інтеграції України, зазначав існування як теоретичних, так і практичних проблем адаптації законодавства України до права СОТ та застосування принципів і норм СОТ до приватних відносин у приватному полі України. При цьому одна з суттєвих загроз інтеграційним процесам вбачалася саме у недостатньому темпі трансформацій вітчизняного законодавства, необхідних для забезпечення вирішення актуальних правових питань на основі «загальноновизнаних у світі правових норм та принципів» [1, с. 6-11].

Угода про асоціацію між Україною та ЄС є найбільш масштабним міжнародним договором у вітчизняній історії, результатом якого має стати переведення співробітництва на принципово новий якісний рівень. Передбачені Угодою заходи мають наблизити економічну систему України до економічної системи Євросоюзу, сприяти гармонізації законодавчих, економічних, екологічних, соціальних та інших аспектів їх суспільної діяльності, що дасть можливість сформувати нову якість економічного зростання української економіки та надасть нові імпульси розвитку для країн ЄС [2].

Визначені Угодою завдання удосконалення у галузях підприємництва, забезпечення захисту сумлінної торгівлі, державних закупівель, електронної торгівлі, посередництва, інтелектуальної власності тощо зумовлюють необхідність узгодження вітчизняної та європейських концепцій правового регулювання відповідних відносин, імplementації положень Угоди у правове поле України з метою адаптації останньої до права ЄС.

Для вирішення цих завдань розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 р. «Про імplementацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» було затверджено план відповідних заходів. Усього Кабмін затвердив 129 планів імplementації 179 актів законодавства ЄС. Зокрема, затверджено 8 планів імplementації 13 актів законодавства ЄС у сфері медицини, 43 плани імplementації 45 законів ЄС у сфері інфраструктури, 2 плани імplementації 2 законів ЄС у сфері юстиції, 3 плани імplementації 3 законів в агросфері, 14 планів імplementації 14 законів ЄС в соціальній сфері та 1 план імplementації 1 акта законодавства ЄС у сфері освіти. Усього ж до 2017 року передбачається затвердити плани імplementації 180 актів законодавства [3].

Поряд з позитивними оцінками масштабів запланованих робіт та зусиль, що прикладаються для їхнього виконання, не можна ігнорувати й критичні зауваження щодо перспектив успішного завершення справи. Зокрема, 27 квітня 2015 р. урядовий офіс з питань європейської інтеграції оприлюднив звіт про виконання Порядку денного асоціації та імplementації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, складений для інформування громадян України, представників неурядових організацій, а також міжнародної спільноти, у тому числі інститутів ЄС та його держав-членів, про прогрес України у реалізації цілей політичної асоціації та економічної інтеграції з ЄС. У згаданому звіті зазначається, що заступник глави Адміністрації Президента Дмитро Шимків повідомив, що Угода про асоціацію містить 488 завдань, з яких 44 мають бути виконані до квітня 2015 року. На момент оприлюднення Звіту, тобто, 27 квітня 2015 р., за словами Шимківа, виконано лише 13 завдань, а 80 перебувають у процесі [4]. Таким чином, вже намітилося серйозне відставання. Враховуючи проблеми, що виникають при проходженні деяких проектів, пов'язаних з адаптацією українського законодавства до вимог правової системи ЄС, з дуже високим ступенем вірогідності можна припустити, що темпи імplementації Угоди, навряд чи, можуть бути кардинально прискорені при концептуальному підході у цій галузі, який переважає зараз. Адже у більшості випадків має місце спроба здійснення імplementації як «адаптації законодавства України до законодавства ЄС»: скажімо, шляхом прямого впровадження, перенесення відповідних норм (адаптації положень вітчизняного законодавства до законодавства ЄС).

Оскільки національне законодавство на концептуальному рівні відображає національний менталітет, правосвідомість, праворозуміння тощо, новели такого роду, часом, зустрічають помітний опір (передусім, з боку «традиціоналістів» та тих, хто на них орієнтується). Подолати такий супротив вольовими зусиллями досить складно. Тому доцільним є використання «гнучкого впровадження» норм Угоди, законодавства ЄС, пристосування до них вітчизняного законодавства на певній методологічній основі, прийнятній і для ЄС, і для України.

Звідси випливає, що виконання угоди про асоціацію України з ЄС зумовлює необхідність адаптації до умов внутрішнього ринку останнього у широкому сенсі поняття «правова адаптація», що припускає не лише імплементацію законодавства, але й впровадження у вітчизняне правове поле засад права ЄС, трансформування національної правоментальності, праворозуміння тощо.

Наостанок варто звернути увагу на деякі практичні аспекти виправданості адаптації вітчизняного права до права ЄС. Оскільки про вступ найближчим часом України до ЄС не йдеться, постає питання про практичне значення адаптації. Додаткової гостроти йому надає загроза розпаду Європейського Союзу, про яку говорять «евроскептики» після Brexit.

Однак тут слушною здається думка, що завдяки світовій торгівлі зростання взаємозалежності європейських країн триватиме, чи то «з», чи то «без» Євросоюзу (в останньому випадку ролі лідерів на себе можуть перебрати Лондон та Берлін). Нікуди не дінеться й спільність європейських цінностей, Тому немає підстав вважати, що розпад Євросоюзу потягне занепад Європи. Цілком можливо, що все буде якраз навпаки [5]. У кожному разі, проблеми правової адаптації в Європі зберігають актуальність, і навіть, набувають нового імпульсу. Слушною здається думка В. Скуратівського: «Абсолютна більшість людей в нашій країні хочуть бути при європейських цінностях. А чи сама нинішня Європа хоче бути при своїх цінностях? Зрозуміло, що так нинішня Україна з її дефектами, але і зрозуміло, що так нинішня Європа. Європа повинна йти назустріч Україні – це для неї геополітичний шанс» [6].

Список використаної літератури:

1. Вишняков О.К. Правове забезпечення зовнішньоекономічної інтеграції України: Монографія. – Одеса: Юрид. літ., 2007. – С. 6-11.
2. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://ua-ekonomist.com/10568-mplementacya-ugodi-pro-asocacyu-z-yes-primnozhit-naconalne-bagatstvo-ukrayini.html>
3. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.newsru.ua/ukraine/27apr2015/implement.html>
4. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.newsru.ua/ukraine/27apr2015/implement.html>

5. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://glavnoe.ua/news/n261748>
6. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://iamir.info/46024-vadim-skurativskij-vulicju-na-jakij-leschenko-kupiv-kvartiru-ja-obhodzhu-desjatoju-dorogoj>

ГОЛУБЄВА Н. Ю.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри цивільного права, доктор юридичних наук, професор

УМОВИ ВИЗНАННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ ЗА НАБУВАЛЬНОЮ ДАВНІСТЮ У СУДОВОМУ ПОРЯДКУ

Набувальна давність (usucapio) – набуття права власності в результаті тривалого володіння майном, що не належить його володільцю.

Позивачем у справах про набуття права власності за набувальною давністю є володільць чужого майна. Відповідачем за позовом про визнання права власності за набувальною давністю є попередній власник майна або його правонаступник, або особа, яка вважає себе власником майна. У разі якщо попередній власник нерухомого майна не був і не міг бути відомим давнісному володільцю, то відповідачем є орган, уповноважений управляти майном відповідної територіальної громади.

Умови визнання права власності за набувальною давністю:

1. Законний об'єкт володіння. Це має бути здатна бути об'єктом права власності річ: матеріальна, досяжна для володіння, що може задовольняти потреби осіб, існуюча, відокремлена від інших річ. Так, якщо будівля не є об'єктом нерухомості, прийнятим в експлуатацію, право на яке зареєстровано в установленому порядку, то набути право власності за давністю володіння на таке майно неможливо.

2. Незаконність володіння. Особою, що володіє річчю є не власник, більше того, власник ні при яких умовах не може набути річ у власність за давністю. Законний володільць, також не може пред'явити цей позов.

3. Тривалість володіння: 10 років – для нерухомості; 5 років – для рухомості (окремі правила передбачені для заволодіння за договором).

Плин строку набувальної давнини починається з моменту заволодіння. Разом з тим із загального правила законодавець установлює виключення: якщо особа заволоділа майном на підставі договору з його власником – з часу спливу позовної давності.

4. Безперервність володіння. У разі втрати не із своєї волі майна його давнісним володільцем та повернення цього майна протягом одного року або пред'явлення протягом цього строку позову про його витребування набувальна давність не переривається (ч. 3 ст. 344 ЦК).